

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๒

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรมนะ สัจธรรมเป็นความจริง ความจริงอย่างยิ่ง ของเราความจริงตามสมมุติ แล้วบอกว่าสมมุติไม่มีฯ ข้ามพ้นสมมุติฯ

เราข้ามพ้นสมมุติไม่ได้หรอก สมมุติมันของชั่วคราว อย่างเช่นการเกิด การเจ็บ การแก่ การตายเป็นเรื่องสมมุติ เป็นเรื่องสมมุติจริงๆ นะ เพราะอะไร เพราะเราเกิด เราต้องตาย ไม่มีอะไรเป็นสัจจะเป็นความจริงที่ยั่งยืน

ที่ยั่งยืนก็คือสัจธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นิโรธคือการดับทุกข์ ดับทั้งหมดทั้งสิ้น ความดับทั้งหมดทั้งสิ้นมันต้องมีสติมีปัญญา มีการแก้ไขของมันขึ้นมาให้มันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา

ถ้าคนมีสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจเป็นความจริง การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องธรรมดาฯ มันต้องเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่แล้ว เห็นไหม การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย

การเจ็บและการตาย ใครเกิดมาต้องเผชิญหน้าแน่นอน แต่การเผชิญหน้านั้นเผชิญหน้า นั้นด้วยสติด้วยปัญญาหรือไม่

ซึ้งเศร้าฯ เขาว่าซึ้งเศร้าต่อไปจะครองโลก ครองโลกเพราะอะไร เพราะคนมันสะสม มันเก็บไว้ในหัวใจของมัน กัดตันหัวใจของมัน เป็นโรคซึ้งเศร้า เวลาซึ้งเศร้าขึ้นมา ผลที่สุดแล้วมันคิดว่าจะเอาตัวรอดฯ เอาตัวไม่รอดไง นี่ไง เวลาถึงที่สุดแล้วทำลายตัวเองให้สิ้นชีวิตไป แต่มันทำลายความรู้สึกอันนั้นไม่ได้ ทำหัวใจอันนั้นไม่ได้

ถ้าทำหัวใจอันนั้นไม่ได้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ทำได้ ทำได้ ที่ไหน ทำได้ที่เรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา นี่ไง มีศรัทธาฯ

คนที่มีศรัทธาคือคนที่มีศักยภาพในตัวของตัวเอง คนที่ไม่มีศรัทธา คนที่เขาว่าเขามั่นคง เขานักเลงเข้มแข็งนั่นนะ นั่นนะคือเขาไม่มีศักยภาพในตัวเขาเอง เขาไม่มีศักยภาพในตัวเขาเอง เพราะอะไร เพราะเขาทำลายคนอื่นไง ทำลายคนอื่นเพื่อความมั่นคงของเขา ทำลายคนอื่นเพื่อความยั่งยืนของเขา แต่คนที่มีศรัทธามีความเชื่อของเขา เขาศรัทธาในตัวของเขา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เขาพยายามกระทำของเขา ถ้าเขาทำของเขาเพื่อประโยชน์กับเขาไง

ถ้ามีศรัทธามีความเชื่อ คนนั้นมีศักยภาพ มีศักยภาพขึ้นมา หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ ถ้าหายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ พยายามค้นคว้าหาใจของตนให้เจอ ถ้าค้นคว้าหาหัวใจของตนให้เจอ มันจะแก้ไขของมันๆ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภณารือสัตว์ชนสัตว์ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ ข้อ ทุกๆ กระทั่ง ซึ่เข้าไปที่ใจของสัตว์โลก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นการเกิด การแก่ การแก่ การเจ็บ การตาย ที่ไหนไม่มีการเกิด ที่นั่นก็ไม่มีการแก่ ไม่มีการเจ็บ ไม่มีการตาย ถ้าไม่มีการเกิด

แล้วอะไรมันเกิด อะไรมันเกิด

นี่ไง ทางโลก วิทยาศาสตร์ พ่อแม่มีเพศสัมพันธ์ก็เลยเกิดไง โอบปาติกะ นี่ไง โอบปาติกะ ที่มันเกิดด้วยความด้วยบุญด้วยกรรมละ นี่ไง อะไรมันเกิด

เวลามันเกิดขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนเข้ามาที่นี้ไง การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายเป็นเรื่องธรรมดา การเจ็บป่วยเป็นเรื่องธรรมดา มันเรื่องธรรมดาทั้งสิ้น แต่มันจะเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ไง ถ้าคนเป็นประโยชน์เขาจะเอาเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นมาพิจารณา มาใคร่ครวญของมัน แล้วไม่หลงใหลในภพชาตินั้น พยายามเห็นภัย เห็นไหม

นี่ไง สิ่งไฟไหม้บ้านไหม้เรือนแล้ว มันเผาผลาญไปแล้ว มันเผาผลาญไปแล้วเราจะทำสิ่งใดเพื่อประโยชน์กับเราได้มากน้อยแค่ไหน

เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดา แต่ต่อไปนี้จะต้องมีไฟเหลืองมากขึ้น เราจะต้องมีเวลาแยกออกไปต่างหากเพื่อไม่ให้สิ่งสภาวะแวดล้อมที่เลวทรามมันกดดันทำลาย

เวลาช้าง ช้างป่าเวลามันเที่ยวป่าๆ มันไปโดนบ่วงของพราน เวลาไปโดนบ่วงของพราน คนที่มีเมตตาเขาพยายามเอามันมารักษา แล้วก็ปล่อยมันคืนป่าไป

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่าต้องมีไฟเหลืองๆ ขึ้นมา ความทับถม ความกดดันของสังคมๆ ใจ ฉะนั้น ต้องมีไฟเหลืองๆ ต่อไปไฟเหลืองต้องมีมากขึ้น แล้วพยายามกระจายมากขึ้น

ไอ้เรื่องการเจ็บการตายเป็นเรื่องธรรมดา แต่มันมีการขับสม เห็นไหม ช้างป่าถ้ามันอยู่ใน ป่าของมัน มันหาอาหารของมัน มันไม่ขาดแคลนของมัน มันก็ไม่เข้ามาใกล้บ้านใกล้เรือนของ มัน มันก็ปลอดภัยของมัน เวลามันเข้ามามันไปเหยียบบ่วงของพราน มันยิ่งกระตุก ยิ่งชักลาก มันยิ่งรัดมากขึ้น เน้าหมดเลย ขาเน้าเน้าเสียไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งสภาวะแวดล้อมต่างๆ ขึ้นมาถ้ามันทับถมเกินไป ไฟเหลือง ตัดทิ้ง ตัดทิ้ง ตัดทิ้ง ต้องตัดทิ้งอย่างเดียว ตัดทิ้งอย่างเดียว แล้วเราพยายามรักษาตัวเองของตน

เพราะเป็นเรื่องธรรมดา การเจ็บ การป่วย การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายเป็นเรื่อง ธรรมดาๆ เรื่องสมมุติทั้งสิ้น แต่ไม่เกิดสำคัญกว่า ไม่เกิดสำคัญกว่า

ที่เรามาวัดมาวากันเรามาแสวงหา เวลาพระพุทธศาสนาขึ้นชมยินดีกันมาก ว่าแก่นของ ศาสนา อริยสัจเป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก วิทยาศาสตร์ ๒,๐๐๐ กว่าปีเพิ่งมาคิดได้ เพิ่งมาค้นคว้า ติดตาม แต่ธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันยังยืน

แต่เวลาคนเราไปศรัทธาความเชื่อก็ไปศรัทธาความเชื่อเรื่องอภิญญาชะ อภิญญาเป็น ฤทธิ์เป็นเดชขึ้นไปมันมีของมันอยู่แล้วไง เขาเรียกมนต์ดำๆ ใจ สมาริก็เป็นมิจาใจ มิจาสมาริ โดยธรรมชาติของมันมีของมันอยู่แล้วไง แต่จะเข้าสู่สัมมาๆ เข้าได้ยาก เข้าได้ยากเพราะอะไร เพราะมันอยู่ที่อำนาจวาสนาใจ

คูสิ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเวลาท่านภาวนาของท่านไป พิจารณากายก็ธรรมดาๆ อยู่ อย่างนั้นนะ เพราะอะไร เพราะการสร้างสม ไม่มีสร้างสม ไม่มีศรัทธาความเชื่อขึ้นมา มันก็ไม่ สร้างสมบุญญาธิการขึ้นมา การสร้างสมบุญญาธิการขึ้นมา บุญญาธิการ บุญๆ บุญก็ทำแต่ ความดี มันก็เป็นอภิญญาไปชะ มันจะเข้าสู่อริยสัจ เข้าสู่อริยสัจเข้าอย่างไร

ถ้าเข้าอย่างไร เห็นไหม คนที่มีอำนาจวาสนาขึ้นมาเวลาพิจารณาการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คนที่มีวาสนานะ เวลาเด็กเขาคิดถึงในครอบครัวของเขา คิดถึงพ่อถึงแม่ คิดถึงปู่ย่าตายายของเขา ทำอย่างไรก็ได้ให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเราให้มีความอบอุ่นในหัวใจของเรา มีความอบอุ่นในใจนะ

แล้วความอบอุ่นมันอยู่ที่ไหนล่ะ

เงินทองถมเข้าไปเถอะ เท่าไรก็เท่านั้นนะ เวลาลูกเด็กเล็กแดง เขาบอกได้กอดมันหรือยัง เข้าไปถึงได้ทักได้ทายพ่อแม่ปู่ย่าตายายหรือยัง

เหนื่อยจะตายอยู่แล้ว ทำงานมาเกือบตาย เข้ามาก็อยากพักผ่อน

ไอ้ที่พ่อแม่นั่งรออยู่นะ ทั้งคืนเลย นั่งเฝ้าประตู มันจะมาเปิดประตูเมื่อไหร่ เขานั่งเฝ้ากันทั้งวันทั้งคืนนะ นี่บอกเหนื่อยมากๆ จะพักผ่อนๆ

นี่ไง เรื่องของหัวใจมันสำคัญกว่าใจ เรื่องของห้วงหาอาลัยอาวรณ์กันมันสำคัญมากกว่าใจ มันสำคัญเพราะอะไร เพราะว่าธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจเข้าไปที่หัวใจของสัตว์โลกใจ ใครเป็นคนเกิด แล้วทำไมมาเกิดกับพ่อแม่ของเรา ถ้าเกิดกับพ่อแม่ของเราแสดงว่ามีเวรมีกรรมต่อกันมา แต่เวรกรรมถ้ามันเป็นอกิชาตบุตรนะ เราอย่าไปน้อยเนื้อต่ำใจใดๆทั้งสิ้น ชีวิตนี้มีค่ามาก ได้เกิดมานี้มหาศาลเลย

เพราะดูสิ พวกมด ปลวกต่างๆ มันก็อยากเกิดเป็นคนทั้งนั้นนะ แต่ทำไมมันไปเกิดที่นั่นนะ ไปดูผึ้งสิ ไปดูแมลงสิ แมลงผึ้ง ผึ้งงานมันบินทั้งวันเลย เพื่อหาเกสรมาเพื่อนางพญาของมัน แล้วมันก็เป็นเหยื่อ เหยื่อของนก เหยื่อของสัตว์นกล่า แล้วมันก็เป็นเหยื่อของเขา เห็นไหม เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันหมุนของมันอยู่อย่างนั้นนะ

เราไม่เคยเป็นอย่างนั้น ตอนนี้เราเป็นมนุษย์ เราภูมิใจของเรา ภูมิใจของเรา

มนุษย์สมบัติอยู่ที่ไหน อะไรเป็นสมบัติของเรา กระดาษใช้ไหม ยศถาบรรดาศักดิ์หรือ โสมนัสตายเพราะลาภ ตายเพราะสักการะ ตายเพราะความว่างเปล่า ไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันเลย

ทำสมาธิขึ้นมาได้ มันศรัทธาในความเชื่อของตน ทำสมาธิได้ก็ค้นคว้าหาใจของตน พอเห็นใจของตน โอ้โฮ! ทำสมาธิได้มันมีคุณค่ามากๆ มีคุณค่ามากเพราะอะไร เพราะคนที่เป็นคนเป็นคนกันอยู่นี้มันมาจากไหน มาจากหัวใจทั้งสิ้น หัวใจของคนทำให้คนเป็นคนขึ้นมา แล้วคนมีความรู้สึกนึกคิดมากน้อยแค่ไหน

ตอนนี้นักวิทยาศาสตร์เขาพยายามวิจัยเรื่องสมองไง คณะวิทยาศาสตร์ของศิริราช เขาเป็นหมอแล้วเขามาวช บวชแล้วก็มาหาเรา บอกว่าตอนนี้เขาทำวิจัยเรื่องสมอง แล้วบอกว่าธาตุ เรื่องของธาตุ สมองคือสมอง เวลาสมอง พลังงานไฟฟ้า พลังงานไฟฟ้ามันรวดเร็วของมัน แล้วจิตอยู่ไหน

จิตมันเร็วกว่ามึงอีก แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าหาจิตเจอ เวลาหาจิตเจอแล้ว จิต คุหาของใจๆ แล้วเอ็งอยู่ที่ไหน

แล้วคุหาของใจ เวลาผู้ที่ทำชั่ว ในบรรดามนุษย์นะ ในสังคมทุกสังคมมีคนดีและคนชั่ว เวลาคนชั่วมันทำลายๆ มันทำลายทั้งสิ้น แต่ผลไม้มันมีเปลือกและมีเนื้อ เวลาเปลือกที่มันห่อหุ้มไว้ไง เรามาวชพระๆ เพราะอะไร

เรามาวชพระ ถ้าทางโลกบวชพระเพื่อความสุขความสบาย แต่บางที่ถ้าบวชพระ เขาทุกข์ยากมาพอแรงแล้วละ ดุสิ ปากกัดตีนถีบทุกข์ไหม แล้วเวลามาวชเป็นพระไปแล้ว นักรบรบกับอะไร รบกับกิเลสความคิดของตนไง

เข้าขึ้นมาบิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปัสัแข้ง เลี้ยงชีพด้วยปัสัแข้งนะ ขอให้มิข้าวตกบาตรพอแล้ว ขอให้มิข้าวเลี้ยงชีพได้เท่านั้นนะ เพราะอะไร เพราะเห็นคุณค่าของชีวิตไง

เวลาชีวิตต้องการอาหารใช้ไหม อาหารนะ อาหารอะไรก็ได้ที่มันตกบาตร แล้วได้กลิ่นกินเข้าไปเพื่อเป็นสารอาหารให้ร่างกายมันอยู่ได้ ร่างกายอยู่ได้ทำไม ร่างกายอยู่ได้ไว้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เพื่อค้นคว้าหาใจของตน ถ้าหาใจของตนเจอ นั่นนะคนที่มีคุณค่าๆ ใจ นี่เวลาอัตตสมบัติของส่วนบุคคลไง

อัตตสมบัติของส่วนบุคคล ใครรู้ใครเห็น บัจจัตตัง สันทิฏฐิโกใจ แล้วถ้ามันรู้มันเห็นขึ้นมา เป็นประโยชน์ขึ้นมาแล้ว มันจะเป็นประโยชน์กับคนอื่นได้ไง

แต่เวลาข้างสารมันอยู่ในป่าในเขาของมัน ชีวิตของมันเร่ร่อนของมัน มันอยู่ในธรรมชาติของมัน แต่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมไง พระก็เกิดมาจากคนไง มีพ่อแม่เหมือนกัน มีอุปนิสัยอาจารย์เหมือนกัน ถึงคราวเข้าพรรษาเขาก็ไปทำวัตรกัน เพื่ออะไร เพื่อให้ครูบาอาจารย์ให้อุบายมา

อุบาย ในพรรษานั้นท่านก็พยายามชวนชวายเป็นชวายเป็น การกระทำของท่านขึ้นมา การกระทำของท่านขึ้นมาเพื่อเป็นสังคม เป็นสังคมขึ้นมาเพื่อหัวใจที่มันหลุดพ้นไง แล้วหัวใจเราหลุดพ้นหรือไม่

นี่ไง ถ้ามันหลุดพ้นได้ มันหลุดพ้นด้วยอะไร

หลุดพ้นด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีทางหลุดพ้นได้อีกเลย อย่างอื่นไม่มี ไม่มีสิ่งใดทำให้หัวใจหลุดพ้นได้ เว้นแต่มรรคแต่ผล

ในศาสนาใดไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล

ในดวงใจที่การประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันไม่มีมรรคไหม มีแต่ชี้ไม้ มีแต่สอนคนอื่น ไม่สอนตัวเอง สอนคนอื่น แล้วสอนคนอื่น คนขึ้นนี้ออกไป ไ้คนที่มันมองกลับมามันเห็นข้อบกพร่องทั้งสิ้น แต่ยังไม่สอนเขาอยู่นะ

ความบกพร่องในตัวมีมากมายมหาศาล ถ้ามากมายมหาศาล ต้องปัจจุตัง สันติปฏิโก ใจ ให้มันหมดสิ้นไปตามสัจจะความเป็นจริง รื้อเท่าไร คั่นเท่าไรก็ไม่มี

ไ้นี้ไม่ต้องรื้อ ไม่ต้องคั่น เห็นบานเบอะไปเลย ความเลวทรามของตนไง แต่ถ้าเป็นความจริงนะ ให้รื้อคั่น รื้อคั่นจนตาย

ในพระไตรปิฎก เวลาภิกษุเป็นพระอรหันต์สิ้นชีวิตไป มารมันค้นคว้าใหญ่เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “พญามาร ไม่ต้องค้นคว้าให้เหนื่อยหรอก หาไม่เจอ” นี่ทำลายภวาสวะ ทำลายภพ

เราซื้อที่ดินกัน เราโอนที่ๆ กัน ที่ดินที่พื้นที่ไหน แต่หัวใจหาไม่เจอ ภวาสวะคือภพ สถานที่ถิ่น อวิชชาเกิดที่ไหน อวิชชาเกิดที่ใจ กิเลสเกิดที่ไหน เกิดที่ใจ คนเป็นเท่านั้นที่มันทำลายกัน

นอนติดเตียงทำอะไรไม่ได้แล้ว ชากศพอทำอะไรใครไม่ได้เลย ไอ้คนทำลายกันมันใช้ความคิดมันทำลายนั่นนะ นี่ไง มันเกิดมาจากไหน มันเกิดมาจากภวาสวะ เกิดมาจากจิต แล้วเอ็งเห็นจิตไหม ไม่เห็น เทียวแต่สั่งสอนคนอื่น ๆ ตัวเอง จิตของตนยังไม่รู้ สมาริทำไมเป็น

สมาริทำไมเป็น เราก็พยายามกันไง ที่เรามาทำกัน คนถามปัญหามาเยอะมากมาย “ทำแล้วไม่ได้ ทำแล้วไม่ได้”

ถ้ามันง่ายอย่างนั้น พระอรหันต์เต็มประเทศไทยแล้ว ถ้ามันทำง่าย ๆ พระบรมมาในเมืองไทยสี่แสนองค์ แล้วมันมีดีมีเลวขนาดไหน ถ้ามันทำได้ง่าย ๆ บวชเป็นพระมา ศีล ๒๒๗ ทำไมเขาไม่ทำให้เป็นมรรคผลขึ้นมาในใจของเขา ทำไมเขาบวชมาแล้วเขามาปลิ้นปล้อน กะล่อนปลิ้นปล้อนหลอกลวงประชาชนอยู่นั้น เพราะอะไรล่ะ เพราะกิเลสในหัวใจ ใจกิเลสในหัวใจมันครอบงำในภวาสวะอันนั้น

ฉะนั้น เราพยายามทำของเราไป เราฝึกเราถอน แหวกจอกแหนๆ แหวกจอกแหนก็เห็นน้ำนั่นนะ แหวกจอกแหนก็เห็นหัวใจของตน

แหวกจอกแหนๆ แล้วแหวกไปไหนล่ะ มันก็วนกลับมาหาเมืองนั่นแหละ เมืองแหวกเท่าไรมันก็อยู่ที่นั่นนะ จอกแหนมันไปอยู่ที่ไหนล่ะ

นี่ไง มันมีความจริงอยู่ พระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มันอยู่ที่หัวใจของเรา ใจ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เราค้นคว้ากันที่นี่

ฉะนั้น สิ่งที่เป็นเรื่องปกตินะ สัจธรรมๆ การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดา แต่ข้างมันโดนบ่วงรัดเท้า มันเท้าเน่า แล้วถ้ามันกระชากแรงมันก็เจ็บไข้ได้ป่วย

การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดา แต่ต่อไปต้องมีไฟเหลืองตลอด เราจะใช้ไฟเหลืองไปเรื่อยๆ ไฟเหลืองจะต้องกลับมาเพื่อประโยชน์ เพื่อการดำรงชีวิตนี้ไว้ เพราะสิ่งที่กีดกัน สิ่งที่ทับถม มันทำให้ร่างกายอ่อนแอ เสียการดูแลตัวเอง

ฉะนั้น ถ้าไฟเหลืองคือไฟเหลือง ถ้าไฟเหลืองต้องกลับมาใช้เพื่อประโยชน์ของตน เพื่อผลเพื่อประโยชน์ของสังคม ประโยชน์สังคมๆ นะ การอยู่และการตายมีค่าเท่ากัน ไร้สาระ เรื่องตายๆ มาหลอกกัน แต่เพื่อสังคมๆ ไง

เวลาพระอรหันต์ไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ให้สมควรแก่เวลาของเธอเถิด”

เอ็งมีบุญ มีกุศลมากน้อยแค่ไหนก็ตามนั้นนะ เอ็งมีวันเวลาเท่าไรที่สร้างมาก็ตามนั้นนะ ไม่เร่งรัดและไม่ยืดเยื้อ ตามแต่เวรแต่กรรมของสัตว์

สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม แล้วกรรมของใครที่โง่หรือฉลาด ถ้าเขาฉลาด เขาก็รักษาชีวิตของเขาไม่ให้ทุกข์ไม่ให้อากจนเกินไป ถ้าเขาโง่เง่าแต่ตุน ชื้อยาบ้ามาเสพ ดริงก์กัน ชนแก๊งกัน มันมีประโยชน์อะไร แต่เขามีความสุขนะ นี่สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม

สังกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใจดวงใดมีมรรค ใจดวงนั้นจะมีผล

มรรคผลเป็นที่เราชวนชวาย เติบงกรรม นั่งสมาธิภาวนา นั่นคือการชวนชวาย เห็นไหม ทางโลกเขาปากกัดตีนถีบชวนชวายเพื่อเลี้ยงร่างกาย เราจะหาสังกรรมเพื่อเลี้ยงหัวใจของเรา รักษาหัวใจของเรา ถ้ามันพัฒนาขึ้น เป็นพระโพธิสัตว์สูงขึ้นๆ ถ้าสูงขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นไป ถ้ามันมีสังจะมีความจริง ย้อนกลับมาเป็นมรรค คือ สมาธิ ปัญญา อุตตสมบัตินี้สร้างคนให้เป็นคนดี คนคิดดี คนทำดี มันแสดงออกมาสิ่งที่ดีงาม

ไอ้คนพยายามหน้าไว้หลังหลอก หน้าฉากก็ว่าเป็นคนดี หลังจาก บ้านที่ปิดไว้ดีแล้ว ขโมยมันยังป็นเข้า มันยังปล้น มันยังจี๋ มันยังทำลายทั้งสิ้น

หัวใจของเรา เรามีสติมีปัญญารักษาหัวใจของเราเพื่อความเป็นคนดีในหัวใจของเรา เป็นปัจเจกตัง เป็นสันติภูมิโก เราเท่านั้นเป็นคนหรือคนดีหรือชั่ว ความลับไม่มีในโลก เราเป็นคนรู้คนเห็นของเราเอง เพื่อประโยชน์กับหัวใจดวงนี้

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่งใหญ่ตรงนี้ไง ยิ่งใหญ่ตรงชนะหัวใจของตนไง ชนะคนอื่นหมิ่นแค้นคุณด้วยล้าน มีแต่เวรแต่กรรมทั้งสิ้น สัตว์โลกเป็นไปตามกรรมไง แต่ชนะหัวใจของเรา ชนะจิตใจอันนี้ยิ่งใหญ่ที่สุด เอวัง